

Купр.
B-52

N. VIRTA

СЕТ ЕЛДИК ҚЫЗ

ҚЫРДЫЗМАМБАС 1939

D 526.

N. VIRTA

Kupr.

V-52

CET ELDIK QbZ

6854.

syrettery
A. BOROVSKAJANbQB.

QbRQbZSTAN MAMLEKETT.K BASMASb
FRUNZE 1939 QAZAN

Sentjavrđın ғылуу кyндөрyнyн бiрiнде тракторист Антошка сeк арақа қағын ғырде іштеп ғырды.

Өз ішiн быткөндөн кижiн, Антошка машинадан тышыр, тамылыр тердеген сeкесiн ғынi менен сырты, ақ сарғыл сасын ондор сыладь, сөнтөгyнөн папирос сууыр сьыр, аждоооо вагыр отурду да тарта ваштадь.

Антошка өзyнyн алдь қағында он қадамса ғырде туртунуқ қана кiсiне вuлақ ағыр ғытқаньн көрды. Вuлақ қайдандь бiр алыс ғырден сьыр ғытуусу, ал, талаань еки вөлөккө вөлур өтуусу да, қара ғырдастuu тоқойо кiрiп ғыр вuлусу.

Ошол вuлақ сeк ара вuлусу. Вuлақтың агь қағында Совет өлкесу емес, ваща бiр өлкө ваг вuлусу, ал өлкөдө турмуш да тартағыр ваща вuлусу. Антошка аждоонун устынө отуыр алыр, вuлақтың агь қағындаағы, сeк арагың агь қағындаағы „сет елдиктер“ дер өзy атар ғыргөн кiшiлер емне қылыр ғытқандарьн қарар турқандь қағыс көруусу. Кеде Антошка аларқа бiрдеме дер қылыр да ғыверуусу, бiрөк алар ес қандай ғыр вeруусу емес.

А 2 400

6854

Казанский районный отдел
Казанский районный отдел

Анын азыгы отураган kezinde, ал талаада тук киши чоq болуцу. Орулаган egindin анызындагы аq мајанын арасында qана таандар qыжыгыр cыгушкөн ele, qалып qара cыqactып cанында болсо, qызы уј qана оттор cыргөн болуцу.

Антошка ајдоонун устындө отуруп да cадар кетти, анан трактордун cанына келип, он минутаcа мотордун cанында бирдемелерди иштеp cырды. Бир kezде трактордун устынө секиp минip, гьсагы cайыр, буралажып degенде, соqонун cанында турган аq сагы cactuу qызды көрды. Ал, qыздын ваqыраjаn соп көзун, cыртыq көjnөгун qармалар турган qолун qарады да, cымажыр qойду.

— Саqтанqып! — деп qыжыгыр, гьсагы tartыр алды.

Трактор cыгуp кетти.

Cанындагы бир ucastкаqа келгенде, Антошка вајагы qызды дагы көрды. Ал qыз anda-sanda mydyрылып, трактордун артынан cыqар keле cатыртыр.

„Mунu qарасаn, сонурqар cатат“ — деп ојлоду, Антошка.

Ал, тракторун тоqtottу да:

— Сен kimdin qызысып? — деп surады.

Qыз uncuqqаn чоq.

— Eнең senin cазанды берер! Буl cаqqa qасыp келгенin qара! — dedi.

— Cо-оq. Menin enem чоq — dedi qыз.

— Oшондоj eken qо! Oшон уcун senin устындөгy көjnөгун өтө cыртыq турвајып, Emне, саqа kolxoz cаны көjnөк бервеји? — dedi.

Qыз uncuqraj qойду.

— Сен, emне, meni билвејсиңби? Meni мындаqылардын ваары билет! — dedi.

Арт cаqтан аттып dyвурты uqулup qалды. Ајдоону аралар cek арасылар keле cатыртыр. Алдыда keле cатqаn cигит qолун сермегенде, тракторист машinasын тоqtottу. Cek арасылар cетip келип, тамеки tartuu уcун от surақты. Cek арасылардын starшыпъ toлmoc, erдинin устындө соqco murutu ваг cигит:

— Мына буl emнен, senin qызыды? — деп surады.

— Qантип! Kimdindir бирөөнун qызы болсо керек. Тракторqо сонурqар qарар турат — деп, Антошка cымажыр чоор берди.

— Аа, сен qайдан келдиң? — деп, cek арасылардын starшыпъ surады.

— Tigi çaqtan — dep qыз кувырөды.
— Tigi çaqtan volqondo, — qajsь çaqtan?
— Men, uj qajtarьp cыrgөmyn.
— Ee, vul özy cet eldik qыз turvajьь, — dep oşol zamat traktorist bile qojdu. — Men munun ujun көrdym. Qызьl uj — tetigi çerде турат. Oşondojbu?

Qыз ваşьп ijkedі.

Cek aracьlar qızqa qaraşьь.

— Mьна oquja! — dedi, starşij.

— Mьна qызьq! — dep Antoşka taң qala tyşty.

Qыз ьjlap çiverdi.

— Sen emne ycyn vьşaqtajььп? Qorqoj ele qoj; vular öz aqalarьп, Qызьl askerler! — dedi traktorist.

Qыз oqo veter ьjladь.

— Balkim, vulaqqa cejin çetkizip qojsoq qantet, curqoqan vojdon yju çaqьna ötyp ketsin — dep, Antoşka sözyn uladь.

— Ajtqanьп! — dep, cek aracьlardьп starşьпь çaqьrvaj çoop verdi. — Cek aradan curqap ötyygө çaravajt. Munu zastavaqa aьp varьş kerek. Anda munun qajdan kelgenin çana kim ekenin nacalnik özy tekşerer. Qana, qыз, cыr viz menen! Sen dele qorqo. Alma çejsinvi, verejinvi? — dedi.

Al, cөntөгynөн соң, qьrқьзы алмань суурup cьqьь da, attьп ystynөн еңкеjip qызqa sundu. Qыз алмань qoluna aьp, çьlmajьp kyldy, cek aracьqa işenimdyu öny menen qolun sundu da, şьp etip eerge mindi. Cek aracь өнөrup aldь.

— Qana emi, vek otur, çьqьvajsьпьь? — dedi al.

— Ço-oq, — dep qыз işenimdyu çoop qajtardь.

— Sen vul çaqqa qantip өttyn? — dep, starşij cek aracь qызdan suradь.

— Uşuntip ele... Maşina kyryldөгөндө ele men curqap keldim — dedi.

Cek aracьlar cыrup ketiştі. Qыз алмань çep kele çatьp, öz yjyndөгьdөj sezip, syjлөp cыrup oturdu. Al, cek aracьlarqa öz ajьп, straznikti, udaasь menen yc kişini qarqan. qoңsusunun qavanaq itin syjлөp verdi. Calьncьlar zastavanьп çanьna varьşqanda cek aradaqь otrjaddьп komandiri çoluqtu.

— Kimdi qarmap alqansьңar?

— Çoldoş komandir, vul qыз tигil çaqtan өтө qacьp kelip tir. Cet eldik qыз eken!

— Sen emne ycyn keldiң? — dep, komandir özynyn sarь murutun cьjratьp qojdu da, qызdьп eegin sьlap көтөrup qojdu. — Senin atьң kim? — dedi.

Qыз aqьгьп qana uqular uqulmaqьsan — Asja! — dep çoop verdi.

— Aj sen, Asja, Asja! Atandьп atь kim?

— Pavel.

— Aj, ojnoo ulaq! Degi uvара qьldьңar qo! — dedi.

— Traktorqo sonurqap qarap turuptur. Çoldoş komandir, munu emne qьlavьz? — dedi starşij cek aracь.

— Baldar vaqcasьna aьp varьp vergile, erтеп yjynө çivereviz — dedi.

Komandir, qызdьп çaman көjnөгyn qarmap көrup, көk muştum volup yşygөн qoluna qarap, cor vasqan vutun sьladь da, yşkyrup qojdu.

Cek arada majda çana соң oqujalar көp volot. Keede bir uj ötyp kelet, aьп qajra eesine çiveruugө tuura kelet, keede valdar adaşьp ötyp kelip, vaşqa bir өlkөdө turqandaryп özdөry da vilvej qalьşat, keede daqь bir vaşqa oquja ucurajt, oşol kezde sovettik cek aracьlarьпьп komandiri menen cet өlkөнyn oşol ajmaqtaqь cek aracьlarьпьп komandiri volçoşqon çerге kelişip, bir top kyndөн berki çьjьlqan işterdi cecişet.

Sovettik cek ara ucastkasьпьп komandiri menen Polşanьп komendantь dajьm, — Antoşkaqa cet eldik qыз kelip ucuraqan çerдеgi qalьң qara çьqactьп çanьndaqь vulaqьп көpyrөsynөн çoluquşcu.

Oşol kyny oşol çerdi көzdөj sovettik cek aracьlardьп otrjaddьпьп komandiri vara çatqan volucu. Көpyrөдөн otuz qadam aьs çerдеgi dövөdө Polşanьп, — arьq çana sapsarь volqon komendantь турат. Al, vukypөjyp çanьnda turqan bir dьjқandь tildep çatat. Көpyrөгө çete elekte ele otrjaddьп komandiri komendantьп тааньmal çanьрқан unyn тааньj qojdu. Komendant dьjқandь qarap birdeme dep tildedі da, andan oolaqtар vasьp ketti. Dьjқan vajquş volso, ьndьп өcyp, vaşьп çerге salьp, uzun çana salmaqьtu qolun salaңdatьp ordunan çьvaj турат.

Komendant oң qolun cekesine aьp, sovettik cek aracьqa kezikkendiktin belgisin verdi:

Daqь ele toqtolvoqon acuusу menen: — özdөryнyn cim-

kirigin tarta albaqan emelerin qojo verişet, men alardı izdep uvara volom!— dedi.

— Emne, bir kişinər çoqoldu?— dep suradı komandir.

— Ooba, sizder çaqqa bir qыз qасыр өtyptyr, көргөн emestirsizder, ajbandard! Keciriniz, çalqayr...

— Men ань emi ele көrdym. Bizdikiñde, Qacan alasыз-dar?— dedi komandir.

— Erten. Bygyn vul ыljaj tursun,— dep komendant, vатыр vара çatqan kyn nuru tijir turqan voordoqu dыjqan çaqqa vaşыñ ijkedi.

* *

Starşij cek aracy Asjanь alpaғыр valdar vaqcasыña ө-kөзүр vergen kezde qараңqы kirip qalqan ele. Qыз uqtар qalqan volucu.

— Balkim, ojqotroj ele qojsomqantet?— dedi cek aracy. Al, qызdыñ ujqusun vuzunu ыraa көргөн çoq.

Baqcanыñ vaşысы qызdы taza yje kijrip, qoroodon nja-njanь caqыrdы, al vat ele suu dajardар çiverdi, suuqa tyşyrgөndө qana qыз arañ ojqondu. Al qыз ajavaj oqojsuzdanьr, valdar vaqcasыньñ vaşысыña—közy çajnaqan, tegerek vettyu, cасыñ tyjur alqan ajalqa çana qartaңыraaq, vetine vьғыş kirgen njanjaqa qarар turdu. Asjanьñ vaşыñ samьñ-dар çuup, et çыşыqыс (mocalka) menen vutun çыşысты. Asja vyryşыр, icirkendi, viроq ыljajqan çoq.

— Senin eneң çoqru?— dep suradı.

Asja vaşыñ çajqadı.

— Bajquş!— çaman өstyryşyptyr!— dep njanja kuvyрөdy.

Asjanь aq şejşepke oror menen ele qajta daqы uqtар qaldы. Ystynө көjnөkty qantip kijgizip, төşөkke qantip çatqығыşqаныñ Asja vilbej da qaldы.

— Anna Vasilijevna, vul bygyn xандыñ qызыñdaj volup çыrqар ujquda çatat, erteң volso daqы ele çoqculuqqa ucırар, kir volot da!— dep njanja kuvyрөdy.

Anna Vasilijevna qavaqыñ vьrkөp, qызqa kejjigendej voldu da, njanjaqa ec qandaj çoor vergen çoq.

Erten menen Asja ujqusunan ojqonqon kezde özynyn kerevetinin çаныñan,—taq ele özyñdөj aq sarqы cactu vалаñ көrdy. Bala eki qolun çөтөгynө salьр, Asjaqa tigile qarар turat. Аньñ art çaқында daqы bir dalaj valdar turuşat. Alardыñ vaarь vөjtaаныş qызdы tikteşet.

— Sen, vulaqtyn arь çaqьnansьlvь? — dedi vala.
— Men maşınanь kərgəny kelgemin — dedi. Oşentip, Asja traktor çənyndə, it çənyndə da, „erteden kecke çer qazьp“ çyrgən atasь çənyndə da syjləj vaştadь.

— Al, traktorqo otursa volvojьvul! — dep vala aqьl ajttь.

— Bizde traktor çoq.

— Andaj volso çaman eken. Kecəe vizdi maşınaqə oturquzur, tamaşa qьldьrьştь, — dedi vala.

Anna Vasiliєvna kelip, Asjanь kijinte vaştadь. Qьz əzynyn ystyndəgy çanь qьzьl kəjnəktь kəyup, ajavaј qubandь, qьlcaqtar eki çaqьna qarandь.

— Sen qat çazqandь vilesinvi? — dep suradь vala.

Asja vaşьn sajqadь.

— O-oј, sen dese! — dep, vala ynyn sozup qojdu. Anan emneni vilesin? Baravan qaqqandь vilesinvi? Birinci maj çənyndə ьrdaqandь vilesinvi? — dedi.

Asja ьrdaqandь da, baravan qaqqandь da vilyucy emes.

Erten menenki tamaqtan kijin, valdar oјunqə kirişti. Bala Asjanь qolunan çetelep, ьr çana baravan qaquunu yjretkysy keldi, viroq qьzdardьn qoldorunda quurcaqtarь var volucu, Asjanьqь da var ele. Oşoqə alaqsьr valanь taştar, anь menen oјnoj vaştadь. Baldardьn vaarь qajsь tilde syjləşə, qьz da oşol tilde syjləjt, anьn sevəvi — alardьn ortosun açьratьp turqan icke vulaq qəna volucu, qьz əzy qorqoq çana çaltancaaq volso da, oјunqaraq çana çaqşь qьz eken.

Tuşky tamaqtь icip, çatьp dem alqandan kijin, vajaqь vala Asjanь əz vircuna aьp vardь. Al vircəta Stalindin portreti, qandajdьr bir syrət çana qьzьl vajraq ilinip turqan volucu.

Bala Asjaqə Stalindin portretin kərsətyp, — bul kim? — dep suradь.

— Bilveysinvi — dep vala tan qala tuştь.

— Ço-oq...

O-oј, sen dese! Bul Stalin!

Qьz ulam-ulam kəzyn ьmdap, portretke qьzьqьp qarar turdu.

— Al, viz ucyn mьna uşul yjdy turquzur verdi, oјuncuqtar verip çatat! Al taq ele Moskvanьn əzyndə turat. Al əzy eң uluu kişi — al mьna uşundaj!

Traktorist kirip kelgende, alardın sözy wölynö tuşty.

— Qandaj, silerdin cet eldik qyzyňar çaqşy turawb? —
der Antoşka qabar saldy.

— Ecteme emes, konyr qaldy.

— Men buqa avtomobil çasap keldim — der, oşol çerde
Antoşka çyqactan çasapan con avtomobildi körsötti.

Baldar Antoşkanı tegerekter alyşty, alar: — bizdi traktorçy
oturqyzup ojnotqun, bizge da uşul Asjanıqındaj avtomobil
çasap ber — deşti.

— Qana, cet eldik qyzy, yjynö qacan qajtasın? — der
surady Antoşka.

Asja çoop verelekte ele, Anna Vasilijevna menen cek ara
otrjadını komandiri wölmöge kirip keldi. Al atajın Asja
ycyn kelgen eken.

* * *

Asjanı yjynö varasın degende, al ıjar çiverdi. Aq sar-
qyl cactuu wala Asjanı komandirden qorqoj qaldy.

— Men munu çiverwejmın, — der, al murçıjup acıulana
waşady.

Komandir qatqygyr kylyp, walanı öjde köterdy. Asjaqa
kyny woju özy qolunan tuşyrgöj qarmarçyrgön quırcaqı
sıjlyq qylyp werişti. Quırcaqın beti qyzy çana özy çoop
ele. Njanja, ojuncuq avtomobilge Asjanı çuulqan çana
çyrtqy çamalqan köjnögun, daqy bir çanı köjnökyt saldy.
Njanja bir az ojlonup turdu da, daqy bir çur wajraq çana
çaşyl çiwök çyörök saldy.

Antoşka, — çyktyn ystynö quırcaqındy da oturqyzup al, —
dedi, wiroq Asja quırcaqın bek qucaqtar aldy da, anı
qolunan taqy tuşyrgysy kelgen çoq.

Aq sarqyl caccan wala, — komandirdin sırt köjnögunyn
eteginen tartıladı.

— Ajanıtı wölup turat, — dedi wala.

— Avdanı?

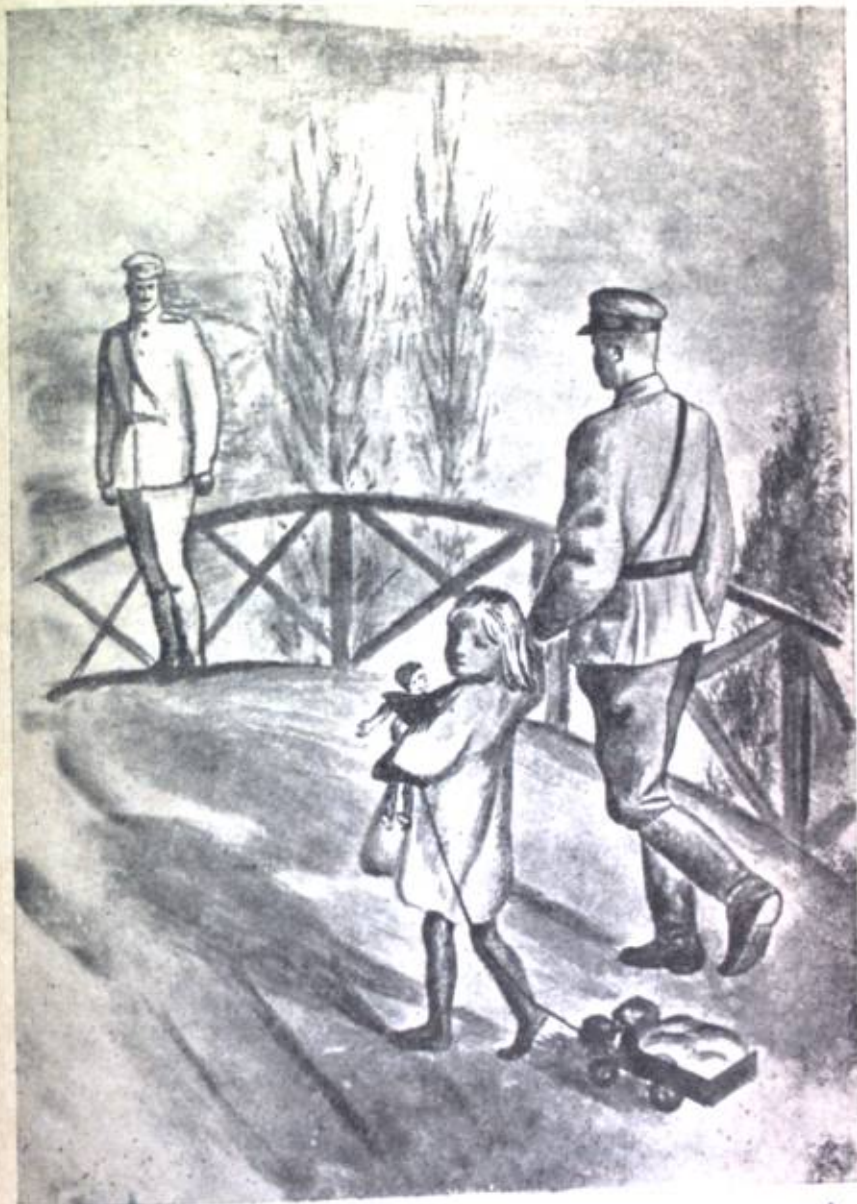
— Avdan. Men bir qyzy çelek worejın, mymkynı?

— Bolwojt.

— Emne ycyn?

— Bulardın çerinde qyzy çelek ycyn kişini tyrmöge
salışat.

— Waarın elewi?

— Ваагън еле.

Bala uşkyrды da, Asjaqа qolun берip, көркө сеjin қоштошту. Anan kijin сөнтөгүнөн қандаждыр бир znacoktu суурup сьқыр қьзоға верди.

Bir saattan kijin otrjaddын komandiri menen Asja vajaqь көpyrөгө келишти. Bulaqtын арqь өjyzындөгy дөвөдө кесeki дьjқан — Asjanьн atasь турqан екен.

— Qana, qоş, emi, cet eldik qьz! — der, cek aralyq otrjaddын komandiri Asjanьн vetinen өpty. Anan kijin çeteler көpyrөнyn ortosuna алыр vardь.

Asjanьн atasь arь çaqтан vасыр kelip, uncuqraj Asjanьн qolunan аldь da, yjynө çeteler ketti. Qьz ulam-ulam артына vurulup qarар, eki ijini vylkyldөр: көзynөн çашь сувurup, ыjлар çiverди da, ketti.

3558

Ирландияның Иргизского Философия
Андрей Пауи 1939

Çooptuu redaktor A. ARALBAJEV.
Texredaktor R. FAXRUTDINOV.

Çooptuu korrektorlor {T. Mamakejev,
Z. Qasymov.

Teryge 20/IV-39-ç. berildi. Basuqa 15/V 39-ç qol qojuldu. Qaqazдын formatь 60×92. Bir vasma tavaqta 52600 tamqa. Berдыqь I vasma tavaq. Qьr-qьzmatvas № 98. Qьr-qьzglevlt № B—337. Narjad № 0201. Tirazь 8140.

Qazan, Dzerzinskij 3
FZU, Tatpoligraf 1939-ç.

№ 2400

6854.

Ваась 45 т.

ПРЕДМЕТНО

Н. ВИРТА

ИНОСТРАНКА

НА КИРГ. ЯЗЫКЕ

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ФРУНЗЕ 1939 КАЗАНЬ